

УДК 811.111(73)-343

Демків Ю.М.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ДО ПРОБЛЕМИ ЖАНРОВОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ (НА МАТЕРІАЛАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Анотація. У статті розглянуто характерні риси літературної казки, визначеної головні жан-рові відмінності між фольклорною і літературною казкою. У дослідженні проаналізовано дефініції літературної казки з позиції різних літературознавців. Встановлено, що літературна казка – це авторський фантастичний твір, що відображає реалії життя і тогочасної епохи, містить ідейно-політичні, літературно-естетичні тенденції часу, вливається в літературні течії і напрямки, має інноваційні елементи, поєднується з іншими жанрами й мистецькими явищами, або ж це мистецький твір, сюжетно-структура якого побудована за специфічними традиційними законами фольклорної казки, його стиль особливий, новітньо-авторський, і трансформує народну традицію. Охарактеризовано етапи становлення і розвитку англійської літературної казки і її генологічні особливості.

Ключові слова: теорія літератури, генологія, жанр, фольклорна казка, літературна казка, дитяча література.

Demkiv Yulia

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ON THE GENRE IDENTIFICATION PROBLEM OF A LITERARY FAIRY TALE (BASED ON ENGLISH LITERATURE MATERIALS)

Summary. The article deals with the characteristic features of a literary fairy tale, the main genre divergences between folk and literary fairy tales were analyzed. The literary fairy tale definitions given by various literary critics were presented in the research. It was found out that a literary fairy tale is an author's fantastic work that reflects the realities of life and the epoch, contains ideological and political, literary and aesthetic tendencies of the time, merges with literary movements and trends, has innovative elements, combines with other genres and artistic phenomena, or it is an author's work, whose plot and structure are based on specific traditional laws of folk tales, its style is specific, modern and original, and it transforms the folk tradition. The development stages of the English literary fairy tale and its genological features were described. The peculiarity of the literary fairy tale in its canonical form, developed mainly in the British literature, is the orientation of the genre to the children's audience, which was not characteristic of folk tales. The fairy tale genre belongs to the genre system of modern science fiction, where the fantasy genre occupies a prominent place. Folk fairy tales made the greatest influence on the formation of English literary tales, although other types of folk tales were also of great importance. The English literary tale transforms the fantastic functions and motifs of folk tales, creating more compositionally complex works which employ ironic coloring and moral aspect. The English literary tale is a genre which develops dynamically and possesses national specificity, unique patterns of folk and author's artistic work which reflect both the archaic Celtic heritage, centuries-old folk experience, and the personality of the writers working with this versatile genre.

Keywords: theory of literature, genology, genre, folklore fairy tale, literary fairy tale, children's literature.

Постановка проблеми. В наш час жанр літературної казки щораз більше привертає увагу дослідників. Казка стає об'єктом дослідження літературознавства, лінгвістики, психології і ряду інших дисциплін, однак жанрові особливості англійської літературної казки є лише частково досліджені. Внаслідок чого виникає ряд завдань при дослідженні літературної казки в літературознавстві. По-перше, співвідношення народної (фольклорної) і літературної (авторської) казки не є вичерпно проаналізовані, незважаючи на широкий спектр літературно-критичних досліджень сучасної генології. По-друге, сам термін «літературна казка» порізно трактується різними дослідниками, що досить ускладнює її жанрову ідентифікацію і дефініцію. По-третє, слід визначити місце британської традиції літературної казки серед інших національних традицій жанру, зрозуміти загальні закономірності розвитку жанру літературної казки. Розгляд сукупності цих проблем потребує системного і комплексного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення жанру літературної каз-

ки активно займалися вчені-літературознавці В. Пропп, О. Потебня, Дж. Зайпс. Методологічне значення мають праці з питань теорії казки С. Мелетинського, Л. Дерези, Ю. Ярмиша, Н. Рошияну, Б. Кербеліте, В. Бахтіна, Г. Сабат та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день існує велика кількість наукових праць з теорії літератури присвячених жанру як фольклорної, так і літературної казки. Проте існує необхідність системного аналізу британської прози для дітей та юнацтва, зокрема жанру літературної казки, яка є невід'ємним компонентом літературного процесу з позицій еволюційного розвитку, специфіки функціонування, типологічних рис.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є здійснити аналіз дефініції «літературна казка» та дослідити процес становлення і розвитку авторської казки в Англії.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, в сучасному науковому дискурсі немає одностайної думки дослідників з приводу співвідношення літературної і фольклорної казки. З одного боку, науковці розмежовують ці два види казки,

а з іншого боку, наведені різними дослідниками визначення і диференційні жанрові ознаки вказують на їх спорідненість [6, с. 177]. Таким чином, літературна і фольклорна казки мають чимало спільних рис: принципи структурної організації, дидактизм, фантастична умовність, вигадані події та пригоди, спільні мотиви і образи, фантастичні істоти, наділення тварин людськими рисами, використання чарівних предметів дійовими особами, одвічне протистояння сил добра і зла тощо. [3] Проблему відмінності і спорідненості аналізували багато дослідників (Н. Тихолоз, Т. Леонова, М. Липовецький, В. Кизилова, Р. Бухман, Є. Блейх, Г. Парр, Р. Бамбергер та ін.). Вони простежили, що літературна казка відрізняється від народної своєю письмовою закріпленістю, авторською індивідуальною приналежністю, «одно-варіантністю», із притаманними саме літературі традиціями й поетикою [7, с. 7].

Як українські, так і зарубіжні вчені-літературознавці (С. Васильєв, О. Галич, В. Назарець, Ю. Ковалів, І. Райкова, Г. Сабат, А. Ткаченко, Л. Брауде, М. Липовецький, Л. Овчиннікова, Д. Зайнс та ін.) розглядають літературну казку як жанровий різновид епосу, корені якого сягають усної народної творчості. Тобто літературна (авторська) казка – це «художній твір письменника, який модифікуючи жанрово-стильові особливості фольклорної казки, формує новий за якістю художній текст із різними інтертекстуальними елементами (цитатами, ремінісценціями, алюзіями тощо). Цим терміном також позначають «оригінальні авторські твори, у яких елементи реалій поєднані з вигадкою, яскравим фантазуванням» [4, с. 568].

Термін «літературна казка» асоціюється з латинським словом «littera» – буква, письмо. А ось саме слово «казка», що походить від дієслова «казати», містить вказівку на специфічну ознаку цього жанру – його усну традицію.

Літературна казка виникає з народної двома основними шляхами:

1) завдяки вільній інтерпретації сталих фавльських схем;

2) внаслідок введення нових чарівно-фантастичних елементів в оригінальну казкову фабулу [2, с. 283].

Зазначимо, що слід розрізняти літературну і фольклористичну казку, яка є проміжною ланкою між народною і літературною казкою. Фольклористична казка – це народна казка перероблена і видозмінена певним автором. Наприклад, казки братів Грімм. Проте автор намагається максимально точно відтворити народний текст. Літературна казка характеризується авторською індивідуальністю, відображає життя епохи, ідейні, політичні, естетичні тенденції тогочасного періоду, хоча й наслідує традиції народної казки.

Фольклорний казковий твір – варіантний, а літературний – індивідуально неповторний. Літературна казка – це написаний автором твір, але з трансмісійною фольклорною парадигмою фантастичного осмислення життя. Як стверджує Л. Овчиннікова, літературну казку можна поділити на два види: фольклорно-літературну казку (авторська переробка відомих народних казок) та індивідуально-авторську казку [5].

Щоб краще зрозуміти жанрову специфіку літературної казки проаналізуємо декілька дефініцій цього поняття. Людмила Брауде акцентує увагу на наявності окремих характеристик, притаманних літературній казці. Її визначення вже стало хрестоматійним і воно говорить, що «літературна казка – авторський, художній, прозаїчний або віршований твір, заснований або на фольклорних джерелах, або цілком оригінальний; твір переважно фантастичний, чародійний, що змальовує неймовірні пригоди вигаданих, або традиційних казкових героїв і, в окремих випадках, орієнтований на дітей; твір, в якому неймовірне чудо відіграє роль сюжетотворного фактора, служить вихідною основою характеристики персонажів» [1, с. 234]. Таке визначення є доволі описовим і загальним, оскільки не лише казка, але й частково твори фантастичної літератури можуть йому відповідати.

Ю. Яромиш спробував узагальнити сюжетно-композиційні характеристики літературної казки. Він трактує літературну казку як «такий жанр літературного твору, в якому в чарівно-фантастичному або алегоричному розвитку подій, і як правило, оригінальних образах та сюжетах у прозі, віршах та драматургії розв'язуються морально-етичні та естетичні проблеми» [9, с. 87]. Втім і таке визначення не є вичерпним, адже, твори фентезі, так само як і казка, порушують морально-етичні і естетичні проблеми.

Дослідниця Г. Сабат подає більш вичерпне визначення літературної казки: «Літературна казка – це фантастичний твір авторської художньої творчості, нерозривно пов'язаний із реальністю життя, що відображає суть епохи, всотує ідейно-політичні, літературно-естетичні тенденції часу, вливається в літературні течії і напрямки, має схильність до інновацій, консолідації з іншими жанрами й утвореннями гетерогенних мистецьких явищ, які тісно пов'язані зі світоглядом письменника, або ж це мистецький твір, сюжетно-структура якого побудована за специфічними традиційними законами фольклорної казки, його особливий стиль, трансформуючи народну традицію, вливається у новітньо-авторський семантико-гносеологічний субстрат [7, с. 8].

Можна навести ще багато визначень жанру літературної казки, але жодне з них не зможе вичерпно охарактеризувати його, оскільки жанр невпинно і динамічно розвивається, перебуває в тісному взаємозв'язку з авторською неповторною індивідуальністю [3, с. 69].

Жанр літературної казки зароджується і досягає своєї зрілості у XIX столітті. Народна казка змінювалась, постійно поглинаючи риси нової реальності, таким самим чином змінювалась і літературна казка, яка була нерозривно пов'язана з соціально-історичними подіями і літературними напрямками. Говорячи про становлення і розвиток казки як жанру, слід відзначити колосальний вклад братів Грімм, які стали родоначальниками літературної казки. Завдяки їм поняття «казка» стало невід'ємним від казки народної і водночас синонімом казки літературної. Брати Грімм зробили перші спроби дати визначення літературній казці. Як об'єднали їх відмінність в першу чергу тим, що літературна казка мала авторство, а народна містила гумористичний початок.

Перші два томи «Дитячих і сімейних казок» містили 156 казок і багато приміток, вони не були призначені для читання дітьми. Перший том казок побачив світ у 1812 році, другий том був опублікований двома роками пізніше у 1814 році. Лише в 1819 р. брати Грімм доповнили збірку казок і усунули примітки, щоб казки підходили як для дорослих, так і дітей. Книги братів Грімм видавались і перекладались майже у всіх країнах Європи. Англійською мовою вони були вперше перекладені у 1823 р. Творчість Братів Грімм стала джерелом натхнення для багатьох англійських письменників [15; 18]. Одним з перших, хто зробив свідому переробку казок Грімм, був Джон Рескін, написавши фантастичний роман «Король Золотої Ріки, або Чорні Брати» («The King of the Golden River or The Black Brothers», 1850).

Внаслідок публікації казок братів Грімм, виникло активне дослідження фольклору в багатьох країнах світу. Сам термін «фольклор» був створений англійцем Вільямом Дж. Томасом, щоб конкретніше визначити нове явище і замінити термін «популярна давнина». Започаткував збір і вивчення британського фольклору Дж.Ф. Кемпбел, який підіймався в шотландські верховини, щоб записати і зберегти древні історії шотландською, до того як їх змете потік англійської мови [11, с. 16]. Його приклад наслідували чимало британських дослідників-фольклористів (Томас Крофтон Крокер, Джон Різ, Джордж Волдрон, Патрік Кеннеді та ін.), які мандрували по теренах Шотландії, Ірландії, Уельсу і Англії в пошуках фольклорного матеріалу. Фольклорний рух досягнув свого піку в 1878 р., коли було засноване знамените Фольклорне товариство, яке існує і до сьогодні.

Вирішальним для становлення літературної казки стало ХІХ століття. Фольклорна казка поступово отримала свій подальший розвиток, трансформуючись у казку літературну. Говорячи про розвиток літературної казки, слід неодмінно згадати Вільяма Шекспіра, який був знавцем англійського фольклору. Чимало з його п'єс проникнуті народною казковою поезією. До них належать такі твори як: «Сон літньої ночі» («Midsummer Night's Dream», 1596), «Зимова казка» («The Winter's Tale», 1611), «Буря» («The Tempest», 1612) [8, с.190].

Варто зазначити, що казка залишалась небажаною літературою для дітей в Англії аж до 1820-х років. Вважалось, що казки, які існували в той час (написані Джоном Харрісом «Mother Bunch's Fairy Tales» (1802), Бенджаміном Табботом «Popular Fairy Tales» (1804-1808), а також численні дешеві видання казок братів Грімм та Шарля Перро), чинять порочний і руйнівний вплив на розум дитини [12, с. 86]. Через таке ставлення до казки як до деструктивної літератури брати Грімм були змушені дещо модифікувати збірку своїх казок, додаючи туди протестантську мораль, забираючи еротизм, сцени жорстокості і насилля, просторічний народний гумор.

Як зазначено вище, розквіт казки в Англії почався досить пізно, у порівнянні з країнами континентальної Європи – починаючи з 20-х років ХІХ століття. Такий хід подій був зумовлений розквітом і особливою вкоріненістю пуританської культури, яка придушила розвиток літературної казки в цій країні, на відміну від Франції та

Німеччини. Проте, незабаром відбувся період посиленого розвитку і популяризації казок, внаслідок зацікавленості читачів творами німецьких романтиків, казками Андерсена, братів Грімм, європейськими і східними казками.

Перша англійська літературна казка «Фантазміон» («Phantasmion») була опублікована у 1837 р., її автором була Сара Коллідж, дочка відомого поета Семюеля Колліджа. В основу казки лягла епічна поема Едмунда Спенсера «Королева фей» («The Faerie Queen»). У 1865 р. вийшла друком одна з найпрекрасніших англійських літературних казок «Пригоди Аліси у Дивокраї» («Alice's Adventures in Wonderland»), написана оксфордським професором математики Льюїсом Керролом (справжнє ім'я Чарльз Лютвідж Доджсон). Вона написана в жанрі нонсенсу, який є дуже популярним в Англії. Для цієї казки притаманні риси усної імпровізації, характерні для фольклорної казки: непродуманість композиції, зосередженість на інтонації. Казка Льюїса Керрола містить риси, які в подальшому розвивала англійська літературна казка: гумор, гра слів, сумні і навіть трагічні мотиви, поєднання прози і лірики, фольклорні елементи. В цьому творі дитина вперше стає головним героєм літературної казки. Згодом ці риси успадкувала і сучасна літературна казка, авторами якої стали Роальд Даль, Джоан Роулінг, Філіп Пулман та ін. [8, с. 191].

Середину ХІХ ст. називають «першим золотим віком» англійської дитячої літератури [6, с. 183], тому, що саме в цей час з'явилися перші зразки класичної британської літературної казки, саме тоді було створену величезну кількість авторських казок, літературна казка пережила свій перший розквіт [16, с. 41]. З цього часу вона формується як жанр, а її поява і становлення органічно взаємопов'язані з основними постулатами естетики романтизму. Автори епохи романтизму приділяли багато уваги природі, бажанню поєднатися з нею. Втеча від реальності, вивчення народної творчості, дослідження глибин внутрішнього світу людини і віра в духовну чистоту, притаманну дитині, були співзвучними жанру літературної казки [15, с. 38].

Умовними межами «першого золотого віку» британської літературної казки вважається період 1850-1920 рр. Казкам, написаним в цей період, був притаманний виклик традиційній системі цінностей, своєрідна пародія на класичну казку, протест проти матеріалізму, страх перед технічним прогресом, відмова від загальноприйнятого принципу дидактизму, відсутність страху пізнавати довколишній світ [8, с. 192]. Найвідомішими представниками цього часу були Джон Рескін «Король Золотої Ріки, або Чорні Брати» («The King of the Golden River, or the Black Brothers», 1850) Вільям Теккерей «Перстень і троянда» («The Rose and the Ring», 1855), Джордж Макдональд «Легка принцеса» («The Light Princess», 1863), Льюїс Керрол «Пригоди Аліси у Дивокраї» («Alice's Adventures in Wonderland», 1865), Чарльз Діккенс «Чарівна рибна кісточка» («The Magic Fishbone», 1868), Джин Інджелоу «Фея Мопса» («Mopsa the Fairy», 1869), Джуліана Евінг «Старомодні казки» («Old-Fashioned Fairy Tales», 1882), Оскар Уайльд «Щасливий принц» («The Happy Prince», 1888), Редьярд Кі-

плінг «Книга джунглів» («The Jungle Book, 1894), Кеннет Грем «Неохочий дракон» («The Reluctant Dragon, 1898»), Едіт Несбіт «Дев'ять неймовірних казок» («Nine Unlikely Tales, 1901), Беатрікс Поттер «Кролик Петрик та інші історії» («The Tale of Peter Rabbit», 1902), Джеймс Баррі «Пітер Пен, або хлопчик, який не хоче виростати» («Peter Pan, or the Boy Who Wouldn't Grow Up», 1905) та інші.

Період «другого золотого віку» умовно припадає на 1920-1950 рр. Видатними представниками цього етапу є серія книг А.А. Мілна «Вінні-Пух» («Winnie-the-Pooh», 1926) і Хю Лофтінга «Доктор Дулітл» (The Story of Doctor Dolittle, 1920). Після жахів Першої Світової Війни письменники пропонували своїм юним читачам своєрідну втечу у світ дитинства, де панує атмосфера добра і дружби, де іграшки і домашні тварини наділені людськими рисами характеру [6, с. 184].

Починаючи з середини ХХ століття, настає «третій золотий вік» літературної казки. В цей період можна простежити своєрідну потребу читача в книгах про фантастичні світи, в які можна потратити незвичайним способом. Герої К.С. Льюїса «Хроніки Нарнії» («The Chronicles of Narnia», 1950-1956) потрапляють в чарівний світ через шафу, а персонажі книги Філіпи Пірс «Том і північний сад» («Tom's Midnight Garden», 1958) переміщуються в часі, вийшовши в сад уночі. Зачинателем жанру фентезі вважають Д.Р.Р. Толкіна, автора світових бестселерів «Гобіт, або Туди і звідти» («The Hobbit or There and Back Again», 1937) та «Володар Перстенів» («The Lord of the Rings», 1954-1955). Даючи визначення літературної казки в цей період, ми зустрічаємося з поняттям «фентезі», котрим в англійській літературній традиції позначаються художні тексти, які містять щось надприродне чи неймовірне [13, с. 145]. Під це визначення підходить і чарівна казка, як і багато інших жанрів художньої літератури. Отже, ми можемо стверджувати про переплетення і взаємопроникнення казкової літератури і фентезі, однак, вони не стають тотожними. Ми вважаємо, що коректні-

ше вважати фентезі певним видом фантастики. Казка також може використовувати фентезійний тип фантастики, оскільки в них є спільні фольклорно-міфологічні першоджерела.

Висновки і пропозиції. Фольклорна і літературна казка формують єдину жанрову традицію. Втім існує спектр константних генетичних особливостей, притаманних лише літературній казці. Тому ми можемо зробити висновок, що літературна казка створена конкретним автором і містить характерні лише для неї художні засоби, вона існує в канонічній письмовій формі, образ героя індивідуалізований, сюжет не обмежений жодними мотивами, в тексті легко можна відстежити характерні ознаки доби, час і місце створення казки.

Особливістю літературної казки в її канонічній формі, яка склалася саме в британській літературі, є орієнтація жанру перш за все на дитячу аудиторію, що не було характерним для фольклорної казки. Казковий жанр входить в систему жанрів сучасної фантастичної літератури, серед якої чільне місце посідає жанр фентезі. Найбільший вплив на формування англійської літературної казки здійснив жанр фольклорної чарівної казки, хоча не слід виключати наявність елементів інших варіантів фольклорної казки. Англійська літературна казка прагне до трансформації казкових функцій і мотивів фольклорної казки, створюючи більш композиційно складні твори, головною особливістю яких є іронічне забарвлення і моральний аспект. Проте питання впливу різних підвидів фольклорної казки на формування авторської казки в її різних жанрових модифікаціях потребує подальшого вивчення.

Англійська літературна казка – жанр, який динамічно розвивається і якому притаманна національна специфіка, колоритні зразки народної і авторської творчості, в яких відображені і архаїчна кельтська спадщина, і багатовіковий народний досвід, і унікальна особистість письменників, які у своїй творчості звернулись до цього багатопланового жанру.

Список літератури:

1. Брауде Л.Ю. К истории понятия «литературная сказка» / Л.Ю. Брауде // Изв. АН СССР. Сер. литературы и языка. – 1977. – Т. 36, № 3. – С. 230–235.
2. Галич О., Назарець В., Васильев С. Теорія літератури : Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. – Київ : Либідь, 2001. – 488 с.
3. Кизилова В.В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття : монографія / В.В. Кизилова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 400 с.
4. Літературознавча енциклопедія: у 2 томах / Автор укладач Ковалів Ю.І. – К. : видавничий центр «Академія», 2007. – Т. 1. – 568 с.
5. Овчинникова Л. Русская литературная сказка XX века. История, классификация, поэтика. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 312 с.
6. Орлова О.Ю. Становление жанра литературной сказки в Великобритании / О.Ю. Орлова // Актуальные вопросы филологической науки XXI века : материалы VI Международной научной конференции молодых ученых (Екатеринбург, 10 февраля 2017 г.). – Часть 2: Современные проблемы изучения истории и теории литературы. – Екатеринбург : Издательство УМЦ-УПИ, 2017. – С. 177–185.
7. Сабат Г.П. Казки Івана Франка як естетико-поетикальна система. – Автореферат дис. ... док. філол. наук. – Київ, 2009. – 40 с.
8. Тананыхина А.О. Традиции развития английской волшебной сказки // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2015. – № 2(44): в 2-х ч. – Ч. I. – С. 190–192.
9. Ярмиш Ю. У світі казки: літ.-критич. нарис / Ю. Ярмиш. – К. : Рад. письм., 1975. – 144 с.
10. Bottigheimer R.B. Fairy tales and folk tales // International companion encyclopedia of children's literature / ed. by Peter Hunt. – Vol. 1. – New York, 2004. – P. 261–274.
11. Carter A. The Old Wives' Fairy Tale Book / A. Carter. – New York : Phanteon Books, 1990. – 243 p.
12. Crossley-Holland K. Folk Tales of the British Isles / K. Crossley-Holland. – London-Boston : Faber and Faber, 1991. – 243 p.

13. Grenby M.O. *Children's Literature*. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2008. – 257 p.
14. Knowles M., Malmkjer K. *Language and Control in Children's Literature*. – New York ; London : Routledge, 2003. – 284 p.
15. McCulloch F. *Children's Literature in Context*. – New York : Continuum, 2011. – 184 p.
16. Thacker D., Webb J. *Introducing children's literature: from Romanticism to Postmodernism*. – London and New York : Routledge, 2005. – 191 p.
17. Zipes, Jack. *The Great Fairy tale Tradition / J. Zipes*. – New York and London : W.W. Norton & Company, 2001. – 991 p.
18. Zipes Jack. *When Dreams Came True. Classical Fairy Tales and Their Tradition / J. Zipes*, 1999. – 238 p.

References:

1. Braude L.Y. K istorii ponyatiya «literaturnaya skazka» [To the history of the concept «literary fairy tale»] / L.Y. Braude // *Izv. AN SSSR. Ser. literatury i yazyka*. – 1977. – Vol. 36, № 3. – Pp. 230–235.
2. Halych O., Nazarets V., Vasylyev Y. *Teoriya literatury: Pidruchnyk [Theory of Literature] / Za nauk. red. Oleksandra Halycha*. – Kyiv : Lybid, 2001. – 488 p.
3. Kyzlyova V.V. *Khudozhnya spetsyfika ukraïnskoi prozy dlya ditey ta yunatstva druhoi polovyny XX stolittya : monohrafiya [The artistic specificity of the Ukrainian prose for children and adolescents of the second half of the 20th century: monograph] / V.V. Kyzlyova ; Derzh. zakl. «Luhans. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka»*. – Luhansk : DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2013. – 400 p.
4. *Literaturoznavcha entsyklopediya: u 2 tomakh [Literary Encyclopedia: in 2 volumes] / Avtor ukladach Kovaliv Y.I. – K. : vydavnychy tsentr «Akademiya», 2007. – Vol. 1. – 568 p.*
5. Ovchynnykova L. *Russkaya literaturnaya skazka XX veka. Istoriya, klassifikatsiya, poetika [Russian literary fairy tale of the twentieth century. History, classification, poetics]*. – M. : Flynta : Nauka, 2003. – 312 p.
6. Orlova O.Y. *Stanovlenie zhanra literaturnoi skazki v Velikobritanii [Formation of the literary fairy tale genre in Great Britain] / O.Y. Orlova // Aktualnye voprosy filologicheskoi nauki XXI veka: materialy VI Mezhdunarodnoi nauchnoi konferentsyi molodykh uchennykh (Ekaterynburg, 10 fevralya 2017)*. – Chast 2: *Sovremennyye problemy izucheniya istorii y teorii literatury*. – Ekaterynburg : Izdatelstvo UMTS-UPY, 2017. – Pp. 177–185.
7. Sabat H.P. *Kazky Ivana Franka yak estetyko-poetykalna systema [Ivan Franko's tales as an aesthetic-poetic system]*. – Avtoreferat dys. ... dok. filol. nauk. – Kyiv, 2009. – 40 p.
8. Tananykhina A.O. *Traditsyi razvitiya angliiskoi volshebnoi skazki [Traditions of the English fairy tale development] // Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*. – Tambov : Hramota, 2015. – № 2(44): in 2 parts. – Part. I. – Pp. 190–192.
9. Yarmysh Y. *U sviti kazky: lit.-krytych. narys [In the world of fairy tales: literary-critical essay] / Y. Yarmysh. – K. : Rad. pysm., 1975. – 144 p.*
10. Bottigheimer R.B. *Fairy tales and folk tales // International companion encyclopedia of children's literature / ed. by Peter Hunt. – Vol. 1. – New York, 2004. – P. 261–274.*
11. Carter A. *The Old Wives' Fairy Tale Book / A. Carter*. – New York : Phanteon Books, 1990. – 243 p.
12. Crossley-Holland K. *Folk Tales of the British Isles / K. Crossley-Holland*. – London-Boston : Faber and Faber, 1991. – 243 p.
13. Grenby M.O. *Children's Literature*. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2008. – 257 p.
14. Knowles M., Malmkjer K. *Language and Control in Children's Literature*. – New York ; London : Routledge, 2003. – 284 p.
15. McCulloch F. *Children's Literature in Context*. – New York : Continuum, 2011. – 184 p.
16. Thacker D., Webb J. *Introducing children's literature: from Romanticism to Postmodernism*. – London and New York : Routledge, 2005. – 191 p.
17. Zipes, Jack. *The Great Fairy tale Tradition / J. Zipes*. – New York and London : W.W. Norton & Company, 2001. – 991 p.
18. Zipes Jack. *When Dreams Came True. Classical Fairy Tales and Their Tradition / J. Zipes*, 1999. – 238 p.